

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

methodological and structural reform in the sphere of tourism, which takes into consideration the recommendations of leading tourist organizations of the world is given the ground.

Keywords: tourism, socio-economic development, tourism organizations

EFFECTS OF INWARD FOREIGN DIRECT INVESTMENTS ON LOCAL MANUFACTURING FIRMS AND SERVICE SECTORS

Natsvlshvili I., Associate Professors, PHD, Faculty of Economics and Business Ivane Javakhishvili. Tbilisi State University Tbilisi, Georgia

Valuable conclusion about the impact of inward FDI also can be drawn from the research conducted about the entrepreneurship in transition economies. Results of several researches about entrepreneurship show that foreign presence generates significant positive spillovers on the entry of domestic firms (positive effect on entrepreneurship and domestic firm formation). The existence of entry spillovers varies greatly with the type of industry. The service industries benefit from huge FDI spillover effects through both horizontal and vertical channels; manufacturing industries do not experience any significant positive spillovers from FDI, suggesting a higher entry barrier effect in manufacturing. Thus, tourism sector in Georgia as one of the services sector industries can benefit from FDI spillover effects through both horizontal and vertical channels. Scholars from a variety of disciplines have examined the motivations to engage in FDI. Studies document the antecedents to foreign expansion. The earliest research demonstrated that firms expand from a position of domestic strength, transferring advantages developed in their domestic market. Most recently scholars have suggested that firms may expand abroad in an effort to access knowledge embedded in the host country market. Research has also addressed the performance consequences of such expansion. Scholars have examined how the knowledge composition of firms impacts the effectiveness of internationalization, how foreign expansion affects the profitability of firms, whether (and how) subsidiaries benefit from the transfer of knowledge from the parent, how multinationals acquire knowledge that resides in host countries, and how multinationality impacts innovative productivity.

Despite the extensive theoretical and empirical study of FDI, surprisingly, research in international strategy has centered almost exclusively on the antecedents and consequences of FDI for the firms making the investments. Relatively little research (with a few notable exceptions) has been directed at the impact of FDI on firms in the country receiving those investments. It generally addresses the impact of inward FDI on the productivity of local firms. Previous researchers discuss relatively little about how inward FDI affects innovativeness, a measure of learning that is vital to understanding the growth of economies. Because FDI is often viewed as a catalyst for economic development, and because countries increasingly compete to attract FDI, it is important for managers and policymakers to understand the impact of inward FDI not just on productivity, but also on innovation. Quite few recent studies have been done to examine the impact of inward FDI on the innovativeness of domestic firms (Robert Solomon, Byungchae Jin, Francisco Garcia Perez, 2010). Recent research by Robert Solomon, Byungchae Jin, Francisco Garcia Perez highlights the deleterious consequences to host country firms resulting from increased competition. It finds that FDI inflows at both the industry- and firm- levels negatively influence innovation of local firms. They use primary data from a yearly survey conducted by the Fundación SEPI (—Sociedad Estatal de Participaciones Industriales— or National Bureau of Industrial Activity) with the support of the Spanish Ministry of Industry. The first survey was conducted in 1990, and they were able to gain access to data gathered through 2002. The initial survey year (1990) included information on 2,188 firms from 20 industries. When a firm drops from the sample in any given year, the Fundación replaces it with another of similar size from the same industry. This led to an initial sample consisting of an unbalanced panel of 3,462 firms from 1990-2002. Conclusions of the paper are based also on data with industry-level data on inward FDI flows from the OECD Foreign Direct Investment Statistics (FDIS) database. The FDIS publishes yearly FDI inflows by industry for the 30 OECD member countries.

According to the results of recent research by Robert Solomon, Byungchae Jin, Francisco Garcia Perez, persistence in patent behavior exist. Firms that applied for patents in the prior year are more likely to apply for patents in the current year. And these effects diminish with increasing lags. Consistent with prior studies, firm size is positive and significantly associated with patent applications. Larger firms are more likely to file for patents. Similarly, the effect of advertising intensity is positive and significant. However, recent research failed to find a positive and significant effect of R&D intensity on patent applications. It also failed to find a significant effect of FDI into industry on subsequent firm patent productivity. However, it does find a negative and significant effect of FDI into firm, suggesting that foreign ownership has deleterious consequences for the patent productivity of foreign-owned Spanish firms. This suggests that foreign entrants into Spain concentrate their innovative efforts in, and shift innovative activity to, the home country of the parent firm. The Spanish affiliates become implementers that execute strategies developed in the home country. Robert Solomon, Byungchae Jin, Francisco Garcia Perez in the article “Does Inward Foreign Direct Investment Increase the Innovative Productivity of Local Firms?” consider the same specifications using product innovations as an alternative to patent innovations. They do not find a statistically significant relationship between FDI into firm and production innovation. But they do find a negative and significant effect of the two- and three- year lags of FDI into firm on production innovation. The magnitude of the effect becomes larger as the lags increase. This result indicates that industry-level FDI inflows negatively impact the innovations of Spanish firms, especially the purely domestic firms. Taken together, the results indicate that industry- and firm- level inward FDI inflows decrease the *ex post* innovative productivity of local firms. Foreign investment into Spain crowds out domestic innovation.

There has been a great deal of other research examining whether foreign affiliates exhibit higher levels of productivity in general than local firms (Aitken and Harrison, 1999). Empirical research supports the view that firms with foreign equity participation outperform firms that are entirely locally-owned (Blomstrom and Kokko, 1998). Impact from FDI on the performance of host country industry is that the presence of TNCs generates spillovers to other firms (Caves, 1974). These are known as productivity or technological spillovers (Kokko, 1996; Aitken and Harrison, 1999). Studies in this vein investigate the extent to which the presence of technologically-advanced foreign affiliates stimulates growth in the performance of local firms. To date, most studies find that spillovers benefit the productivity of local firms. However, little attention has been given to the investigation of the conditions under which non-existent or indeed negative.

Recent study by Buckley, Peter J.; Clegg, Jeremy; Wang, Chengqi described in the article “Inward FDI and Host Country Productivity: Evidence from China's Electronics Industry” published in 2006 pursue the idea that the overall productivity effects of FDI may neither be as uniform, nor as high, as many studies suggest. In examining the productivity impacts of foreign ownership in China's electronics industry. Research addressed two questions. First, do the productivity spillover effects tend to diminish over time, following the establishment of foreign affiliates? Second, does FDI affect all market segments within an industry, or only certain segments? The results of the research is based on existing studies that use China's data for a number of industries taken as a whole. It examines the impact of inward FDI on overall productivity, that is the combined productivity of local and foreign-owned firms, whilst explicitly controlling for industry specific effects. The previous literature typically focuses on either the impact of FDI on GDP growth or on domestic firms alone. Recent study by Buckley, Peter J.; Clegg, Jeremy; Wang, Chengqi focuses on a single sub-sector to investigate whether more robust findings can be discerned, and whether spillovers decline over time. Data for China's electronics industry for 41 sub-sectors for the years 1996, 1998, 2000 and 2001 are employed. The key finding is evidence that spillover benefits to China's domestic industry decline over the period. This suggests that host productivity gains via learning from FDI have a life cycle. However, there findings suggest that joint ventures with foreign affiliates may be an effective long term route to embed local firms in the learning network of transnational corporations. This study also

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

finds that transnational corporations are attracted to higher productivity sub-sectors, implying that a bias exists towards findings of positive spillover effects.

Valuable conclusion about the impact of inward FDI can be drawn from the research conducted about the entrepreneurship in transition economies. Many studies have analyzed the impact of FDI presence on domestic firm productivity. Several examine how FDI presence affects domestic firm formation in a transitional country. Meghana Ayyagari and Renáta Kosová in the paper "Does FDI facilitate Domestic Entrepreneurship? Evidence from the Czech Republic" in 2006 analyze the impact of FDI presence on domestic firm formation.

Researchers were seeking answers to the following questions: Does FDI generate positive entry spillovers that stimulate domestic entry or does it raise the barriers to entry for domestic firms? What is the nature of FDI entry spillovers? Are these spillovers primarily "horizontal" (intra-industry) or "vertical" (inter-industry)? Does the extent of FDI entry spillovers vary across industries? To answer the questions above, they use an extensive firm-level panel dataset of 9979 domestic and foreign firms in the Czech Republic, during 1994-2000. The Czech Republic serves as a natural experiment environment because unlike other transition countries (e.g. Hungary and Poland), it was virtually closed to foreign competition until the very beginning of transition in 1989. Presence of foreign firms in an industry can have a negative impact on the entry of domestic firms by raising the technological barriers to entry (the *entry barrier effect*). Alternatively, foreign presence can generate demand for local products and services, bring new or higher quality inputs, and generate new business opportunities in the local market, thus encouraging the entry of domestic firms (the *demand creation effect*). While multinational firms might want to prevent loss of proprietary technology to potential competitors within the same industry and therefore raise the barriers to entry, they might also want to encourage the entry of new suppliers and customers in vertically related industries. Thus it is important to analyze both the intra-industry impact of FDI as well as the inter-industry impact of FDI via vertical linkages between industries. It is important to analyze the existence of vertical entry spillovers, to distinguish between backward (i.e. when domestic firms *supply* their output to foreign firms) and forward linkages (i.e. when domestic firms *buy* inputs from foreign suppliers).

Results of research done by Meghana Ayyagari and Renáta Kosová show that foreign presence generates significant positive spillovers on the entry of domestic firms (positive effect on entrepreneurship and domestic firm formation). 10% increase in foreign market share increases the horizontal entry rates of Czech firms on average by 1.6%. However, FDI spillovers via vertical linkages (both forward and backward) are of a much higher magnitude than horizontal spillovers. A 10% increase in foreign presence across all downstream industries increases the average domestic entry rate in the supplying industry by 9.4%. An even stronger impact is registered through forward linkages. A 10% increase in foreign presence across upstream industries increases the entry rate on average by 13.1%. The existence of entry spillovers varies greatly with the type of industry. The service industries benefit from huge FDI spillover effects through both horizontal and vertical channels, manufacturing industries do not experience any significant positive spillovers from FDI, suggesting a higher entry barrier effect in manufacturing.

REFERENCES:

1. Aitken, B. J. & Harrison, A. E. 1999. Do Domestic Firms Benefit from Direct Foreign Investment? Evidence from Venezuela. *American Economic Review*, 89(3): 605-618;
2. Blalock, G. & Gertler, P. J. 2008. Welfare Gains from Foreign Direct Investment through Technology Transfer to Local Suppliers. *Journal of International Economics*, 74(2): 402-421;
3. Blalock, G. & Simon, D. H. 2009. Do All Firms Benefit Equally from Downstream FDI the Moderating Effect of Local Suppliers Capabilities on Productivity Gains. *Journal of International Business Studies*, 40(7): 1095-1112;
4. Blomström, M. & Kokko, A. 1998. Multinational Corporations and Spillovers. *Journal of Economic Surveys*, 12(3): 247-277;
5. Buckley, P. J., Dunning, J. H., & Pearce, R. D. 1977. The Influence of Firm Size, Industry, Nationality, and Degree of Multinationality on the Growth and Profitability of the World's Largest Firms, 1962-1972. *Weltwirtschaftliches Archiv (Review of World Economics)*, 114(2): 243-257;
6. Buckley, Peter J.; Clegg, Jeremy; Wang, Chengqi. 2006. Inward FDI and Host Country Productivity: Evidence from China's Electronics Industry. <http://www.accessmylibrary.com/article> last access February 5, 2010
7. Caves, R. E. 1974. Multinational Firms, Competition, and Productivity in Host-Country Markets. *Economica*, 41(162): 176-193;
8. Caves, R. E. 1996. *Multinational Enterprise and Economic Analysis*. New York: Cambridge University Press;
9. De Backer, K. and Leo Sleuwaegen. 2003. Does Foreign Direct Investment Crowd out Domestic Entrepreneurship? *Review of Industrial Organization*, 22: 97-84;
10. European Patent Office. 2009. Facts and Figures. www.epo.org. Last access February 2010;
11. Görg, H. and Eric Strobl. 2001. Multinational Companies and Productivity Spillovers: A Meta-Analysis with a Test for Publication Bias. *Economic Journal*, 111 (475): 723-739;
12. Haskel, J. E., Pereira, S. C., & Slaughter, M. J. 2007. Does Inward Foreign Direct Investment Boost the Productivity of Domestic Firms? *Review of Economics and Statistics*, 89(3): 482-496;
13. Javorcik, B. and Marianna Spatareanu. 2005. Disentangling FDI Spillover Effects: What Do Firm Perceptions Tell Us? Published in *Does Foreign Direct Investment Promote Development?* T.Moran, E.Graham and M.Blomström, eds. Institute for International Economics, Washington, DC;
14. Keller, W. & Yeaple, S. R. 2009. Multinational Enterprises, International Trade, and Productivity Growth: Firm-Level Evidence from the United States. *Review of Economics and Statistics*, 91(4): 821-831;
15. Konings, J. 2001. The Effects of Foreign Direct Investment on Domestic Firms: Evidence from Firm-Level Panel Data in Emerging Economies. *Economics of Transition*, 9(3): 619;
16. Meghana Ayyagari, Renáta Kosová, 2006. Does FDI facilitate Domestic Entrepreneurship? Evidence from the Czech Republic; <http://www.ibusdept.com>. Last access March 17, 2010;
17. OECD. 2009. Foreign Direct Investment Statistics. <http://stats.oecd.org>; Last access 3 March, 2010;
18. Solomon Robert, Byungchae Jin, Francisco Garcia Perez, 2010. "Does Inward Foreign Direct Investment Increase the Innovative Productivity of Local Firms?"; <http://www.ibusdept.com>. Last access April 5, 2010;
19. Salomon, R. M. & Shaver, J. M. 2005. Learning by Exporting: New Insights from Examining Firm Innovation. *Journal of Economics & Management Strategy*, 14(2): 431-460;
20. Salomon, R. M. 2006. Spillovers to Foreign Market Participants: Assessing the Impact of Export Strategies on Innovative Productivity. *Strategic Organization*, 4(2): 135-164;
21. Salomon, R. & Jin, B. 2008. Does Knowledge Spill to Leaders or Laggards? Exploring Industry Heterogeneity in Learning by Exporting. *Journal of International Business Studies*, 39(1): 132-150;
22. Salomon, R. & Martin, X. 2008. Learning, Knowledge Transfer and Technology Implementation Performance: A Study of Time-to-Build in the Global Semiconductor Industry. *Management Science*, 54 (7): 1266-1280.

РЕЗЮМЕ

У статті аналізується сектор туризму в Грузії як один із видів послуг який може отримати більшу користь від залучення прямих іноземних інвестицій, ніж промисловий сектор через горизонтальні і вертикальні канали. Для перевірки гіпотези автор наводить аргументи і емпіричні докази з недавніх досліджень, які проводилися в різних країнах.

Ключові слова: сектор туризму, прямі іноземні інвестиції, промисловий сектор, горизонтальні і вертикальні канали.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируется сектор туризма в Грузии как один из видов услуг который может получить большую пользу от привлечения прямых

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

иностранных инвестиций, чем промышленный сектор через горизонтальные и вертикальные каналы. Для проверки гипотезы автор приводит аргументы и эмпирические доказательства из недавних исследований, которые проводились в разных странах.

Ключевые слова: сектор туризма, прямые иностранные инвестиции, промышленный сектор, горизонтальные и вертикальные каналы.

SUMMARY

The paper states the hypothesis that tourism sector in Georgia as a type of service industry can benefit more than industrial sector from inward Foreign Direct Investment spillover effects through both horizontal and vertical channels. To test the hypothesis author brings supportive arguments and empirical evidences from the recent researches that were done in different countries.

Keywords: tourism, foreign direct investment, the industrial sector, the horizontal and vertical channels.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Бабець І.Г., к.е.н., докторант, Національний інститут стратегічних досліджень

Актуальність дослідження. Поглиблення європейської інтеграції супроводжується модернізацією регіональної політики ЄС, що впливає не лише на соціально-економічний розвиток і співробітництво регіонів країн-учасниць об'єднання, а й визначає умови їх співпраці із сусідніми країнами на регіональному рівні. Тому основою активізації співробітництва України та європейських країн повинні стати сучасні форми міжнародної міжрегіональної співпраці, що дозволить використати потенціал регіонів як самостійних суб'єктів міжнародних відносин. Незважаючи на затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, Україна й надалі перебуває в переліку країн-сусідів ЄС, а термін одержання статусу країни-кандидата на вступ до Співтовариства залишається невизначеним.

Однією з причин неефективності інституційного забезпечення процесу європейської інтеграції України можна вважати певну невідповідність окремих цілей і пріоритетів вказаних програмних документів основним положенням теорії міжнародної інтеграції, що призводить до неоднозначного трактування українською стороною ініціатив ЄС щодо поглиблення співробітництва. Наприклад, «План дій України - ЄС» запроваджувався Європейським Союзом як інструмент залучення України до участі в Європейській політиці сусідства (ЄПС), що є альтернативою вступу в ЄС, натомість, в Україні План дій сприймався як підготовчий етап до економічної інтеграції в межах «нової посиленої угоди» між нашою країною та ЄС [1]. Згідно Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу «регіональна інтеграція передбачає встановлення і поглиблення прямих контактів між окремими регіонами України та державами-членами і кандидатами у члени ЄС» [2]. Тобто суб'єктами співробітництва виступають з одного боку регіони, з іншого боку – країни, що не дозволяє чітко визначити рівень і перспективні форми інтеграції, а також оцінити ефективність міжнародного міжрегіонального співробітництва. Цим зумовлена актуальність дослідження теоретичних засад інтеграційного процесу на регіональному рівні, форм і методів інтеграції, а також обґрунтування нових організаційно-економічних інструментів регіональної інтеграції України з країнами ЄС.

Аналіз публікацій. У працях провідних вітчизняних вчених досліджуються проблеми міжнародної інтеграції та визначаються напрями залучення України до євроінтеграційного процесу. Білорус О. розглядає процес міжнародної економічної інтеграції на мікро- та макрорівні і пов'язує перспективи інтеграції України з транснаціоналізацією вітчизняної економіки та проведенням виваженої політики регіональної інтеграції й обмеженого входження в євроринок [3, с.360, 377]. В роботах Філіпенка А. розроблена бігравіаційна модель економічної інтеграції, яка передбачає наближення та взаємну адаптацію господарських структур України та країн ЄС [4]. Обґрунтовуючи регіональну парадигму зовнішньоекономічних відносин України в умовах інтегрованого Європейського економічного простору, Гладій І. виділяє три напрями та відповідні рівні співробітництва: міжрегіональний - з країнами Східної Європи, міждержавний – з Росією, міжнародний – з країнами ЄС [5, с.407]. Чужиков В. обґрунтовує доцільність формування нової дослідницької моделі «глобальної регіоналістики» і визначає напрями удосконалення інституційного забезпечення співробітництва вітчизняних регіонів з країнами ЄС [6].

Проте, у сучасних дослідженнях регіональна інтеграція розглядається, як правило, на макрорівні, що передбачає наближення економік країн певного географічного регіону, а дослідження інтеграційного процесу на рівні територіальних одиниць стосується вивчення досвіду країн ЄС. Недостатньо уваги, на нашу думку, приділяється обґрунтуванню теоретичних засад регіональної інтеграції на мезорівні, дослідженню можливостей участі регіонів України у євроінтеграційному процесі та розробці нових форм і методів такої інтеграції. Відповідно **метою** статті є визначення місця міжрегіонального співробітництва України та країн ЄС в системі міжнародної економічної інтеграції та обґрунтування нових форм євроінтеграції вітчизняних регіонів.

Результати дослідження. Міжнародна економічна інтеграція трактується вченими як «відносини, що характеризуються відсутністю будь-якої форми дискримінації іноземних партнерів в кожній національній економіці», і як «процес стирання відмінностей між економічними суб'єктами-представниками різних держав» [3, с.359]. При цьому відсутній єдиний підхід до визначення міжнародної регіональної інтеграції, який би відображав сутність міжрегіональної взаємодії адміністративно-територіальних одиниць різних країн.

З позицій теорії міжнародних відносин регіональна інтеграція розглядається як процес зближення національних господарств і відповідних механізмів регулювання економіки, соціальних і політичних відносин країн конкретного регіону, при чому виділяють окремі сектори інтеграції (сфера виробництва і послуг, товарні та фінансові ринки країн-членів, соціальна й економічна політика), які відрізняються між собою темпами, глибиною й територією розвитку інтеграційного процесу [7]. Досліджуючи роль політичної компоненти у розвитку регіональних торговельно-економічних угруповань в умовах глобалізації, Шишков Ю. розглядає регіональну інтеграцію як «проміжну ланку між національним господарством і глобальним економічним простором» [8, с. 11]. Інший російський вчений, Загашвілі В., визначає сутність регіональної інтеграції через поняття інтернаціоналізації господарського життя: «в масштабі планети інтернаціоналізація являє собою глобалізацію, в масштабі регіону – регіональну інтеграцію», яка «...супроводжується створенням торговельних блоків» [9, с.45]. Таким чином, в зазначених працях міжнародна регіональна інтеграція розглядається на рівні зв'язків між країнами, а участь окремих територіально-адміністративних одиниць різних держав в інтеграційному процесі не досліджується, що не правильно з огляду на посилення ролі субнаціональних громад у міжнародних відносинах.

Проте, існують підходи до визначення поняття «міжнародна регіональна інтеграція», що враховують різні рівні співробітництва суб'єктів міжнародних відносин, у тому числі й територіально-адміністративних одиниць. Урбан О. пропонує використовувати трирівневу модель з наступними рівнями (формами) міжнародної економічної інтеграції: макрорегіональний (об'єднання держав); мезорегіональний (співробітництво окремих регіонів); мікрорегіональний (спільні спеціальні (вільні) економічні зони (СЕЗ)). [10]. Така класифікація є неповною, оскільки не враховується інтеграція декількох об'єднаних країн на мегарівні, що є актуальним з огляду на «формування суперрегіонів та створення інтегрів», які, за Ніколаєвим Є., являють «наднаціональні політичні об'єднання зі своєю валютою, моделями економічного регулювання, правовими інститутами і системами безпеки» [11].

Найбільш детальний поділ регіональних рівнів проведений Чужиковим В. у теоретичній моделі регіоналізації світу [6, с.20], де виокремлюються: мегарегиони (світове господарство чи окремі його частини); мегарегиони (міжнародні угруповання, наприклад, ЄС, НАФТА); макрорегиони (господарський комплекс країни); мезорегиони (територіально-виробничі об'єднання); мікрорегиони (мікрорегіональні об'єднання); локальні регіональні утворення (комбінати, об'єднання). Проте, згідно такого підходу мезорегиони можна вважати укрупненими економічними регіонами, межі яких не завжди співпадають з межами територіально-адміністративних одиниць, тому виникатимуть певні організаційні труднощі у залученні цих регіонів до міжнародного співробітництва, наприклад, в межах транскордонних програм, які реалізуються за підтримки місцевих органів влади.